

Dôsledky implementácie a náklady prevzatia štandardov Európskej únie

Vilma JURÍČKOVÁ*

Úvod

Popri nesporných pozitívach integrácie, ktoré vyplývajú predovšetkým z účasti našich podnikov na jednotnom trhu EÚ, je nevyhnutné zdôrazniť aj druhú stránku, a to skutočnosť, že integračný proces bude mať pre podnikový sektor aj negatívne dôsledky. Adaptácia podnikovej sféry, schopnosť podnikov vyrovnat' sa s konkurenčnými tlakmi a s trhovými silami v rámci únie nepochybne vyvolá značné náklady pre podniky.

Určitá časť týchto nákladov je spojená najmä s prevzatím väčšiny regulačných mechanizmov Európskej únie, pretože ide o vyskúšané a testované zákonodarstvo, nevyhnutné na fungovanie trhovej ekonomiky. Ide teda o prevzatie *acquis communautaire*.

Acquis communautaire je súbor spoločných práv a povinností, ktorý zaväzuje všetky členské štáty. Je založený hlavne na Rímskej zmluve a doplňujúcich aktoch. Ide o legislatívu Európskej únie prijatú jej inštitúciami počas celého obdobia existencie. Pre asociované krajiny, pripravujúce sa na vstup do EÚ, je poznanie *acquis* nevyhnutné preto, lebo predvstupové obdobie vyžaduje aj aproximáciu právneho poriadku kandidátskych krajín legislatíve EÚ.

Treba pripomenúť, že pri týchto nákladových efektoch existuje určitá rozpornosť či nejednoznačnosť v ich vnímaní z hľadiska výhod či nevýhod. Vynaložené náklady síce budú na jednej strane zjavným nákladom pre podniky alebo verejné financie, a napokon aj pre obyvateľstvo, čiže určitou nevýhodou či rizikom.

Napriek tomu ich nemožno považovať jednoznačne za negatívny prejav integračného procesu, pretože jednak prispievajú k zvyšovaniu konkurencieschopnosti slovenských podnikov, k ich adaptabilite na konkurenčné tlaky EÚ, jednak sú nevyhnutnou podmienkou dosiahnutia očakávaných prínosov vstupu do EÚ.

Tento nákladový blok, ktorý predstavuje jednu z najvýznamnejších oblastí účinkov vstupu SR do EÚ, sa navyše dostáva do *súbehu* s finančnými nárokmi všeobecnej ekonomickej transformácie. Túto skutočnosť treba starostlivo zvažovať najmä pri negociáciách a stanovení dĺžky prechodných období.

* PhDr. Vilma JURÍČKOVÁ, CSc., Ústav slovenskej a svetovej ekonomiky SAV, Šancová 56, 811 05 Bratislava 1

V prezentovanom príspevku, ktorý bol spracovaný na základe podkladových materiálov viacerých autorov,¹ sa chceme venovať otázke, ktoré oblasti politiky a regulácie v EÚ, a teda ktoré časti *acquis* vyvolajú v podnikoch najväčšie náklady a aké je ich pravdepodobné fázovanie. K nim patrí implementácia týchto častí legislatívy:

- ekologické štandardy EÚ,
- bezpečnosť a ochrana zdravia pri práci,
- pracovnoprávna oblasť a systém sociálnej ochrany,
- doprava,
- energetika,
- agropotravinársky sektor,
- vnútorná bezpečnosť a ochrana vonkajšej hranice EÚ.

Uvedené oblasti vyžadujú osobitnú pozornosť najmä z toho dôvodu, že v predtranzitívnom období boli zanedbané, a preto budú vyžadovať mimoriadne nákladné investície.

Okrem toho významným momentom tohto procesu je fakt, že náklady sa v podniku prejavia okamžite, kým výhody až po niekoľkých rokoch, resp. v ďalších fázach integračného procesu. V danom kontexte ide o identifikáciu tých nákladov, ktoré súvisia s implementáciou smerníc Európskej únie.

Smernica (Directive) je inštrukcia Spoločenstva pre členský štát, aby legislatívne upravil určitú záležitosť v danom časovom období. Vytvára legislatívny rámec, ale umožňuje každému členskému štátu rozhodnúť o podrobnostiach legislatívy vo svojich vykonávacích predpisoch. Smernica je záväzná pre každý členský štát, pričom voľba foriem a metód sa ponecháva vnútroštátnym orgánom.

1. Životné prostredie

Životné prostredie predstavuje jednu z najnáročnejších kapitol z hľadiska implementácie európskych noriem. Napriek tomu sa v tejto oblasti zatiaľ dosiahol iba veľmi mierny pokrok. Rozsah problémov v súvislosti s procesom približovania sa k európskej legislatíve v oblasti životného prostredia je preto veľmi rozsiahly. Z toho vyplýva, že táto oblasť bude vyžadovať najrozsiahlejšie finančné nároky na štátny rozpočet, podnikateľskú sféru, obyvateľstvo, ako i na celú ekonomiku Slovenskej republiky.

Z hľadiska rozsahu nákladov súvisiacich s implementáciou štandardov a noriem Európskej únie v oblasti životného prostredia ide o tieto jeho zložky:

¹ doc. Ing. Peter Stanek, CSc., PhDr. Borislav Petřík, PhDr. Vilma Juričková, CSc., doc. Ing. Jan Iša, DrSc., Ing. Ludmila Kormanová, Ing. Herta Gabrielová, CSc., Ing. Ján Košta, CSc.

- odpadové hospodárstvo,
- ochrana vôd,
- ochrana ovzdušia,
- systém integrovanej prevencie a kontroly znečistenia.

Treba podotknúť, že pre oblasť životného prostredia je veľmi problematické špecifikovať, resp. vyexcerpovať náklady podnikovej sféry z celkových nákladov na životné prostredie. Tie sa navzájom prelínajú a dopĺňajú.

1.1. Odpadové hospodárstvo

Z hľadiska rozsahu nákladov súvisiacich s implementáciou štandardov EÚ odpadové hospodárstvo je základnou zložkou životného prostredia.

V rámci Slovenskej republiky existuje v súčasnosti približne 7 200 skládok legálneho či pololegálneho charakteru, predovšetkým skládky *tuhého komunálneho odpadu, a sčasti aj skládky technologických produktov.*

Z hľadiska plnenia noriem Európskej únie predstavujú skládky tuhého komunálneho odpadu osobitne závažný problém, pretože iba desatina z celkového počtu skládok tuhého komunálneho odpadu plní normy určené Európskou úniou. Takisto sa neplní triedenie, selektívne spracovanie a uloženie tuhého komunálneho odpadu. Pritom zodpovednosť za riešenie problému skládok tuhého komunálneho odpadu by v súvislosti s prechodom kompetencií na samosprávne orgány mala prejsť na miestne a regionálne samosprávne orgány. Tie by mali niest' zodpovednosť za vyriešenie tohto ekologického deficitu.

Okrem komunálneho odpadu významnou zložkou odpadového hospodárstva je *priemyselný odpad a nemocničný odpad.*

Celá oblasť odpadového hospodárstva podlieha implementácii najmä týchto smerníc a noriem:

- zákon o odpadoch, prijatý v roku 2001, ktorý transponuje Smernicu Rady ministrov EÚ 75/442/EHS o odpadoch a na ňu nadväzujúce normy;
- zákon o chemických látkach, prijatý v roku 2001, ktorý transponuje Smernice Rady ministrov EÚ 67/548/EHS, 2000/33/ES a 92/32/EHS, týkajúce sa klasifikácie, balenia a označovania nebezpečných chemických látok; 88/379/EHS o nebezpečných chemických prípravkoch; obmedzenia na odbyt a používanie určitých nebezpečných chemických látok a prípravkov a ďalšie.

Slovensku bolo v rámci negociácií poskytnuté na implementáciu prechodné obdobie zhruba do konca roka 2007 pri týchto smerniciach EÚ:

- Smernica Rady ministrov EÚ 94/67/ES *o spaľovaní nebezpečného odpadu (prechodné obdobie do roka 2006).* Požadovaná dĺžka prechodného obdobia (do r. 2006) zostala zachovaná, žiadosť je špecifikovaná na 11 spaľovní nemocničného odpadu, ako aj 7 spaľovní priemyselného odpadu.

- Smernica Rady ministrov EÚ 94/62 ES o obaloch a odpadoch z obalov (prechodné obdobie pôvodne do roka 2007). Prechodné obdobie bolo udelené v požadovanej dĺžke, t. j. do roku 2007.

Tieto prechodné obdobia umožňujú, aby celkový finančný náklad mohol byť rozložený do obdobia 2001 – 2007.

1.2. Ochrana vôd

Oblasť ochrany vôd je usmerňovaná týmito normami a ich transponovaním do legislatívy SR: Smernica Rady ministrov EÚ 98/83 EHS o kvalite vody určenej pre ľudskú spotrebu (pitná voda), Smernica Rady ministrov EÚ 91/271 EHS o čistení komunálnych odpadových vôd, Smernica Rady ministrov EÚ 76/464 EHS o znečistení spôsobenom určitými nebezpečnými látkami vypúšťanými do vodného prostredia, Smernica Rady ministrov EÚ 91/676 EHS o ochrane vôd pred znečistením spôsobeným dusičnanmi z poľnohospodárskych zdrojov.

Celkový náklad vyvolaný prechodom na normy EÚ v oblasti vodárenstva a odkanalizovania odpadových vôd predstavuje absolútne najväčší finančný náklad zo všetkých hlavných skúmaných úsekov životného prostredia, ktorý by sa mal vynaložiť na splnenie týchto noriem. Pritom najvyšší objem nákladov pohltí čistenie a odkanalizovanie odpadových vôd.

Opäť v dôsledku mimoriadne veľkého nákladu a nereálnosti vecnej realizácie príslušných projektov v relatívne krátkom čase boli slovenskou stranou vynechované viaceré prechodné obdobia.

Nevyhnutnosť vynaloženia investičných nákladov na implementáciu *acquis* v oblasti ochrany vôd však vyvolá mnohé nepriame efekty. Môže ísť najmä o rozvoj činnosti slovenských stavebných firiem subdodávateľského typu, aktivít samosprávnych orgánov vo všetkých regiónoch Slovenska, o vytvorenie nových pracovných miest pri realizácii týchto projektov a o celkové oživenie a zatraktívnenie jednotlivých regiónov Slovenska z hľadiska cestovného ruchu.

1.3. Ochrana ovzdušia

Táto oblasť zahŕňa tak problémy municipalít (spaľovne komunálneho odpadu), ako aj ekologické problémy v podnikovej sfére. V oblasti ochrany ovzdušia sme akceptovali niektoré normy viažuce sa na plnenie Kjótskeho protokolu. Možno rátať s tým, že Európska únia bude chcieť prevziať líderstvo v oblasti riešenia problémov emisií. Preto EÚ bude vyžadovať dôsledne implementovať do roku 2006, prípadne 2010, jej normy tak, aby sa dosiahlo podstatné zníženie škodlivých emisií. Pôjde o implementáciu nasledovných noriem s príslušnými prechodnými obdobiami:

vých emisií. Pôjde o implementáciu nasledovných noriem s príslušnými prechodnými obdobiami: • Smernica Rady ministrov EÚ 94/63/ES o riadení emisií VOC zo skladovania benzínu a jeho distribúcie z terminálov na čerpacie stanice (prechodné obdobie do roka 2010).

- *Zákon o ochrane ovzdušia (plánovaný r. 2003)*, ktorý transponuje Smernice Rady ministrov EÚ 89/369 EHS, 89/429 EHS, 94/67/ES, 2000/76/ES, týkajúce sa merania vypúšťaných znečisťujúcich látok a údajov o dodržiavaní určených emisných limitov; Smernicu Rady ministrov EÚ 84/360 EEC o boji proti znečisťovaniu ovzdušia priemyselnými zariadeniami; Smernicu Rady ministrov EÚ 88/609 EEC o obmedzení emisií určitých znečisťujúcich látok z veľkých spaľovacích zariadení do ovzdušia.

- *Zákon o prevencii závažných priemyselných havárií (plánovaný r. 2003)*, ktorý transponuje Smernicu Rady ministrov EÚ 96/82/ES o kontrole veľkých havarijných nebezpečenstiev, Smernicu Rady ministrov EÚ 94/63 ES o riadení emisií VOC za skladovanie benzínu a jeho distribúciu, Smernicu Rady ministrov EÚ 94/67 ES o spaľovaní nebezpečného odpadu.

Rozsah investícií do tejto oblasti vzhľadom na už uskutočnené projekty, napríklad odsírenia v oblasti tepelných elektrární či riešenia niektorých ďalších emisných noriem v oblasti chemického priemyslu (Slovnaft Bratislava, Duslo Šaľa atď.), je možné považovať za relatívne malý. Vzhľadom na prechodné obdobia sa predpokladá rozsah týchto investícií realizovať prevažne v období 2004 – 2006.

Problém budú predstavovať aj menšie energetické zdroje, ktoré súvisia s celkovým rozptylením obyvateľstva v rámci Slovenska. Tu treba rátať s postupným sprísňovaním noriem v oblasti emisií, osobitne pri spaľovaní tuhých palív, ale sčasti aj pri spaľovaní mazutu a niektorých ďalších tekutých palív.

Otázkou zostáva aj riešenie emisných noriem v oblasti automobilovej dopravy. Slovensko síce akceptovalo celý rad noriem, ktoré sa týkajú napríklad emisií v oblasti osobnej dopravy či nákladnej dopravy, avšak proces postupného sprísňovania noriem pre emisie v rámci nákladnej a osobnej dopravy v Európskej únii bude mať pomerne výrazný vplyv na nevyhnutnosť dôsledných kontrol na hraniciach pri prechode cez územie Slovenska, pretože napríklad pri tranzitnej doprave kamiónového typu dochádza nielen k preťažovaniu vozidiel, ale aj k výraznému neplneniu emisných noriem.

1.4. Systém integrovanej prevencie a kontroly znečistenia

Táto zložka predstavuje komplexný systém monitoringu a ochrany pred nebezpečnými látkami, pričom ťažisko účinku je práve v podnikovej sfére. Legislatívne je táto oblasť upravená Smernicou Rady ministrov EÚ 96/61/ES o integrovanej prevencii a kontrole znečistenia (prechodné obdobie do roka 2011), Zákonomom

ktorý transponuje Nariadenie Rady ministrov EÚ 1980/2000 o revidovanej schéme Spoločenstva pre udeľovanie takéhoto označenia.

Normy v tejto oblasti ekológie sa viažu na ekologické hodnotenie celého výrobného procesu. Tieto normy už budú požadovať hodnotenie a ekologický audit celej štruktúry výroby a všetkých komponentov používaných pri výrobe jednotlivých výrobkov. Znamená to teda, že sa budú hodnotiť všetky komponenty (látky a materiály) vstupujúce do výrobného procesu. Bude sa to týkať v podstate všetkých subdodávateľov, ktorí sa na výrobe finálneho produktu spolupodieľali.

Preto treba rátať s výrazným sprísnením hodnotenia jednotlivých technologických procesov, so *zavedením ekologického auditu* pre jednotlivé používané materiály a komponenty. Aj podľa prieskumu, uskutočneného v Ústave slovenskej a svetovej ekonomiky SAV (r. 2001) medzi 75 veľkými (nad 250 zamestnancov) slovenskými priemyselnými a stavebnými firmami je pripravenosť podnikovej sféry SR plniť ekologické požiadavky EÚ relatívne nízka. Je to, okrem iného, aj dôsledkom malej informovanosti podnikov o príslušných normách.

2. Bezpečnosť a ochrana zdravia pri práci

V tejto oblasti sa ukazujú obzvlášť veľké medzery, pretože sa dôsledne nedodržovali ani doteraz platné legislatívne normy. Preto prijatie *acquis* bude aj tu pomerne náročný a nákladný proces.

Obsahovo ide o veľmi diverzifikovanú oblasť, zahŕňajúcu jednotlivé zložky pracovných podmienok – od pracovných pomôcok, cez manipuláciu s bremenami, riziká súvisiace s chemickými látkami, biologickými látkami a mikróbmi, až po riziká súvisiace s hlukom pri práci, ale aj školenia inštruktorov a zamestnancov.

Z hľadiska transponovania a implementácie ju pokrýva rámcová Smernica Rady ministrov EÚ 89/391 EHS o minimálnych požiadavkách na bezpečnosť a ochranu zdravia pri práci a rad 13 „dcérskych“ smerníc, viažucich sa na jednotlivé špecifické zložky oblasti bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci. Dcérske smernice zakladajú minimálne zdravotné a bezpečnostné štandardy pre konkrétne pracovné situácie.

Možno konštatovať, že legislatíva v SR v oblasti bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci je do značnej miery už harmonizovaná s *acquis*. Proces transpozície smerníc EÚ (EHS, ES) prebieha nepretržite.

Pochopiteľne, proces realizácie smerníc EÚ neznamená len ich transponovanie do príslušných noriem platných v SR, ale vyžaduje aj ich dôkladné poznanie a dôsledné uplatňovanie v podnikoch.

Implementácia rámcovej Smernice Rady ministrov EÚ 89/391 EHS predpokladá, okrem nákladov na materiálne a bezpečnostno-technické vybavenie pracovísk,

aj náklady na prevenciu, na školenia bezpečnostných technikov a zamestnancov. Tí musia zabezpečovať identifikáciu a hodnotenie rizík, informácie manažmentu i zamestnancov o týchto rizikách, odstraňovanie rizík, resp. ich redukciu na únosnú úroveň.

Mimoriadne nákladná je aj aplikácia metodík týkajúcich sa organizačných, technických a riadiacich procesov v oblasti bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci, pretože ju zabezpečujú špecializované konzultačné a poradenské firmy.

Ďalšie náklady spojené s touto smernicou súvisia s financovaním zástupcov zamestnancov v oblasti bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci, s ich odmenami, resp. kompenzáciami pri prípadnom hromadnom prepúšťaní.

Jednou zo základných položiek v rámci tejto smernice, determinujúcich bezpečnostnú úroveň podniku, sú *technické a organizačné riešenia*, akým je nahradzovanie fyzicky namáhavých prác, prác v zhoršených podmienkach, prác so škodlivými látkami a s novými technológiami. Nové technológie majú totiž svoj prienik i do oblasti bezpečnosti práce. Preto náklady s tým spojené treba považovať za nevyhnutné, ale aj prospešné z hľadiska konkurencieschopnosti podniku.

Nemalou mierou k bezpečnosti práce prispievajú aj zdravotné a bezpečnostné značky a signály, či už priamo na pracovisku, ale aj na dopravných komunikáciách súvisiacich s pracoviskami.

Podľa „dcérskej“ Smernice Rady ministrov EÚ 92/57 EHS týkajúcej sa dočasných stavebných pracovísk, a v rámci nej minimálnych bezpečnostných a zdravotných požiadaviek na *stavenisko*, vzniknú náklady stavebným firmám.

Možno predpokladať, že zvýšené náklady vyvolá aj implementácia Smernice Rady ministrov EÚ 89/656 EHS o minimálnych zdravotných a bezpečnostných požiadavkách na *osobné ochranné pomôcky (prostriedky)*. (Zodpovedajúcu normu pripravuje Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR s účinnosťou od 1. 9. 2002.) Táto oblasť bola tiež značne zanedbaná, rovnako ako implementácia Smernice Rady ministrov EÚ 90/270 EHS o minimálnych požiadavkách na *prácu s prístrojmi s tienidlami na obrazovkách a podobné, pre zrak škodlivé práce*.

Závažné pritom je, že implementácia noriem bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci sa má realizovať bez prechodných období. Preto celý odhadovaný náklad, ktorý musia znášať v podstate len podniky, bude potrebné zrealizovať ešte pred vstupom a musí sa rozvrhnúť prakticky na obdobie dvoch rokov.

Napriek tomu jeho premietnutie z pozície prevažne investičnej do ročných prevádzkových nákladov priemyselných podnikov nie je dramatické.

Nákladový tlak z titulu implementácie noriem a štandardov EÚ v oblasti životného prostredia a bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci na ceny priemyselných výrobkov by mohol byť zanedbateľný tým viac, že určitú ujmu tejto záťaže budú podniky prekrývať rastom produktivity a kvality výrobkov.

Treba zdôrazniť, že aj v oblasti bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci nemožno vynaložené náklady na zdokonalenie infraštruktúry považovať iba za negatívny aspekt vstupu, ale zároveň ako založenie predpokladov na získanie určitých výhod a pozitív buď bezprostredne, alebo v neskoršom období.

3. Systém sociálnej ochrany a pracovnoprávne vzťahy

Prechod na štandardy a postupy EÚ v oblasti systémov sociálnej ochrany a pracovných vzťahov zabezpečuje vyššiu úroveň ochrany pracovných a sociálnych vzťahov. Transponovanie *acquis* do slovenských zákonov znamená okrem iného aj rovnoprávnejšie postavenie pre všetkých zamestnancov voči zamestnávateľom, ale najmä garanciu minimálnych štandardov v sociálnej a pracovnoprávnej oblasti.

Dôležitú súčasť *acquis communautaire* v oblasti sociálnej ochrany tvorí súbor smerníc upravujúcich rôzne zásady *rovnosti medzi mužmi a ženami*. Je to najmä:

Smernica Rady ministrov EÚ 75/117 EHS o aproximácii zákonov členských štátov EÚ týkajúcich sa zásady rovnakej odmeny pre mužov a ženy a Smernica Rady ministrov EÚ 79/7 EHS o rovnakom zaobchádzaní s mužmi a so ženami vo veciach súvisiacich so sociálnym zabezpečením.

Uplatňovanie týchto a ďalších s nimi súvisiacich zásad, keďže sa už viac rokov realizujú, nie je vo všeobecnosti príliš nákladovo náročné, a preto sa ani nepredpokladá, že budú zaťažovať ekonomiku podnikov.

Väčšie náklady v podnikoch však môže vyvolať implementácia smerníc v oblasti pracovného práva, kde jednou z hlavných smerníc v tejto oblasti je Smernica Rady ministrov EÚ 93/104 EHS o určitých aspektoch organizácie *pracovného času*. Práve jej implementácia v novom Zákonníku práce, Tretia časť, § 85, vyvolala veľké diskusie v parlamente, ale aj medzi vládou a odbormi. Išlo najmä o maximálne možnú a prípustnú dĺžku týždenného pracovného času vrátane práce nadčas, ktorá bola zákonom stanovená na *48 hodín*.

V oblasti pracovnoprávnej pripadá do úvahy ešte implementácia Smernice 96/71 ES o *vysielaní pracovníkov v rámci služieb*. Zmyslom tejto smernice je minimalizácia rozdielov medzi podnikateľskými subjektmi s nižšou nominálnou úrovňou miezd v kandidátskych a terajších členských štátoch EÚ, ktorých základné mzdové štandardy sú vyššie.

Okrem pracovnoprávnej dimenzie má však implementácia tejto smernice aj sociálnu dimenziu, lebo súvisí aj so zdravotným poistením. Osoby, vysielané v rámci poskytovania služieb, spolu s ich rodinnými príslušníkmi, majú nárok na zdravotnú starostlivosť v zdravotníckom zariadení príslušného členského štátu Európskej únie.

Odhadnúť potenciálne nákladové účinky implementácie tejto smernice je veľmi zložité. Dôvodom je, že v súčasnosti ťažko možno vierohodne a kvalifikovane ex ante odhadnúť počet zamestnancov (a ich rodinných príslušníkov) vysielaných v rámci služieb na výkon práce v členských štátoch EÚ. Okrem toho je dôležitý nielen počet týchto zamestnancov, ich mzdy, ale aj dĺžka ich pôsobenia v členských štátoch.

Podobne je to aj s cudzími osobami pôsobiacimi na našom území. Zdravotnícke služby hradia naše poisťovne a až ex post ich refundujú zdravotné poisťovne v príslušnom štáte v zahraničí.

V súvislosti s voľným pohybom pracovných síl, a teda s možnosťou zamestnávania slovenských občanov v zahraničí (v krajinách EÚ), a naopak, obyvateľov týchto krajín na Slovensku, dôležitou súčasťou sociálnych vplyvov vstupu SR do EÚ sú náklady súvisiace so *zdravotným poistením*.

Z predpokladaných zmien v systéme zdravotného poistenia v súvislosti so vstupom SR do EÚ, a teda v súvislosti s implementáciou Smernice Rady ministrov EÚ 1408/71 EHS a Smernice Rady ministrov EÚ 574/72 EHS vyplývajú pre SR nasledujúce závery:

- poistenci jedného štátu majú nárok na dávky, ktoré vyplývajú z ich poistenia v domovskom štáte, aj v ostatných členských štátoch EÚ ; momentom vstupu SR do EÚ bude toto nariadenie platiť i pre SR;
- všetci občania členských štátov EÚ musia mať rovnaké podmienky, a teda v štáte, v ktorom sa zdržiavajú, musia užívať rovnaké výhody ako občania toho štátu;
- po vstupe do EÚ budú musieť slovenské zdravotné poisťovne uhrádzať starostlivosť poskytnutú ich poistencom v inom štáte EÚ v plnej výške a v cenách platných v mieste poskytnutia starostlivosti;
- aj slovenským občanom vyslaným na určitý čas pracovať do niektorého z členských štátov EÚ a poistených doma, za predpokladu, že ich pobyt bude krátkodobý, sa budú hradiť náklady v rozsahu nevyhnutnej a neodkladnej starostlivosti; pri dlhodobých pobytoch sa budú hradiť náklady na liečbu v plnej výške v cenách platných v mieste poskytnutia starostlivosti;
- rodinným príslušníkom cudzincov zamestnaných v slovenských firmách bude zdravotnú starostlivosť hradiť slovenský poisťný systém, a to platí i recipročne; účinok tohto opatrenia na náš systém zdravotného poistenia, vyplývajúci z viacnásobných cenových rozdielov zdravotníckej starostlivosti medzi SR a členskými štátmi EÚ, bude značný.

Finančné nároky harmonizácie tejto oblasti je veľmi ťažké kvantifikovať, a to z niekoľkých dôvodov. Prvým je absencia overenej metodiky. Druhým je samotný časový horizont. Na rozdiel od členských štátov EÚ, napríklad Španielska, nemáme k dispozícii časové rady týchto finančných nákladov na realizáciu zásad a noriem platných v EÚ, súvisiacich s pohybom pracovných síl, na základe ktorých by

sme mohli extrapolovať možné náklady súvisiace so vstupom SR do EÚ. Tretím dôvodom je, že prakticky nie je možné urobiť odhad počtu osôb z členských štátov, ktoré budú vykonávať zárobkovú činnosť v SR a členov ich rodín po plnej integrácii do EÚ. Podľa dostupných údajov Národného úradu práce (NÚP) ku koncu roka 2000 bolo z členských štátov EÚ na pracovné povolenie v SR zamestnaných 844 osôb (najviac – 304 z Nemecka).

Z pracovnoprávneho hľadiska je dôležitá aj implementácia Smernice Rady ministrov EÚ 77/187 EHS o prevode podniku, Smernice Rady ministrov EÚ 80/987 EHS o platobnej neschopnosti zamestnávateľov a jej novely Smernicou Rady ministrov EÚ 87/164 EHS. Tieto smernice sú transponované v Zákonníku práce, podľa ktorého nároky takto postihnutých zamestnancov sa hradia z garančného fondu, a teda nákladovo nezaťažia podniky.

Obsah Smernice Rady ministrov EÚ 98/59 ES o hromadnom prepúšťaní je zakotvený v § 73 Zákonníka práce. V prípade, že týmto spôsobom sa skončí pracovný pomer bez informovania zamestnanca a prerokovania s ním, má tento zamestnanec nárok na náhradu mzdy v sume dvojnásobku jeho priemerného platu a ten zaťažuje náklady podniku.

4. Oblasť dopravy

Slovenská republika akceptovala *acquis* v kapitole *Dopravná politika* a vyhlásila, že je pripravená na jeho implementáciu v plnom rozsahu k referenčnému dátumu vstupu do Európskej únie, t. j. 1. 1. 2004. Slovenská republika síce nepožadovala výnimky alebo prechodné obdobia na implementáciu *acquis* v rámci tejto kapitoly, ale realizácia dopravných infraštruktúrnych investícií presiahne predpokladaný termín vstupu v roku 2004.

V marci 2001 vláda schválila *Národný plán regionálneho rozvoja SR (NPRR) na roky 2001 – 2006*, ktorý je oficiálnym dokumentom vlády SR pri požiadavkách na financovanie rozvoja dopravnej infraštruktúry z predvstupových fondov EÚ. Podstatnú časť tohto NPRR tvorí *Sektorový operačný plán pre oblasť dopravy* (Ministerstvo dopravy, pôšt a telekomunikácií SR, 2001), v ktorom vláda prezentuje svoje strategické zámery v oblasti rozvoja dopravnej infraštruktúry v jednotlivých regiónoch SR. Tento rozvojový program zahŕňa okrem priority *Výstavba ciest* dve priority spolufinancované z predvstupových fondov Európskej únie:

- priorita *Výstavba železničnej siete* (4 verejné práce); verejné práce tejto priority sa budú realizovať v rokoch 2001 – 2006, pričom zdrojom financovania budú predvstupové fondy EÚ, štátny rozpočet, úvery so štátnou zárukou a ostatné úvery;
- priorita *Výstavba diaľnic* (3 verejné práce diaľničnej siete); zdrojom financovania budú predvstupové fondy EÚ a úvery so štátnou zárukou.

Program uvedených priorit s realizáciou v rokoch 2001 – 2006 teda zahŕňa 7 verejných prác, na financovaní ktorých sa podieľajú predvstupové fondy EÚ (ISPA). Základnou prioritou rezortu dopravy je výstavba a modernizácia dopravnej infraštruktúry v schválených trasách multimodálnych koridorov.

Európska únia takisto zdôraznila, že Slovensko musí naďalej venovať pozornosť posilňovaniu svojej administratívnej kapacity a uplatňovaniu dopravného *acquis*.

Európska únia ocenila, že Slovensko bude akceptovať medzinárodné dopravné dohody a úmluvy. Pokiaľ ide o *Transeurópske dopravné siete (TEN – Transeuropean networks)*, Európska únia vzala na vedomie objasnenie, ktoré jej poskytlo Slovensko o plánoch na implementáciu *acquis*, osobitne inštitúcií určených na implementáciu príslušnej regulácie (ES) o financovaní TEN. Pokiaľ ide o technické modifikácie, Slovensko je pripravené uskutočniť technické konzultácie pred prístupím s cieľom definovať slovenské časti Transeurópskych dopravných sietí. Investičné nároky príslušných projektov sa budú financovať za príspevnia EÚ.

Slovenská republika vzala do úvahy výsledky záverečnej správy *TINA*² ako základné pokyny na určenie dopravnej siete na slovenskom území. Na rozdiel od predchádzajúcich rozšírení ES sa teraz infraštruktúrne potreby integrovali do procesu prístúpenia prostredníctvom procesu TINA. Prístupový proces presúva infraštruktúrne priority z národného rámca do rámca širších priorit v rozšírenej únii. Správa TINA definovala súhrn infraštruktúrnych projektov na rekonštrukciu, zlepšenie alebo budovanie infraštruktúry. Tieto projekty zahŕňajú základnú sieť (multimodálne paneurópske dopravné koridory) a dodatočné zložky (tie sa identifikovali v procese dialógu s príslušnými štátmi). Infraštruktúra v SR sa odhadla na 9 % TINA projektov, čo je značný rozsah vzhľadom na veľkosť územia Slovenska. Základná sieť TINA zahŕňa koridor IV (koncové body Drážďany – Istanbul, prechádza Bratislavou), koridor VI (Gdaňsk – Žilina) a vetvu Va z Bratislavy do Košíc cez Žilinu a potom na Ukrajinu. Je to časť koridoru V (Terst – Užhorod).

Základné princípy platné v oblasti prístupu na trh cestnej dopravy sú v Slovenskej republike kompatibilné s právom ES v zmysle smernice Rady ministrov EÚ o vytvorení spoločných pravidiel pre určité typy prepravy tovarov po ceste. Ide najmä o Smernicu Rady ministrov EÚ 96/26/ES, transponovanú do legislatívnej úpravy zákonom 168/1996 Z. z., ďalej o Smernicu Rady ministrov 96/53/ES a Smernicu Rady ministrov EÚ 92/6/ES. Slovenská republika neočakáva problémy pri implementácii týchto nariadení a smerníc, avšak preprava tovaru a osôb sa bude pravdepodobne až ku dňu vstupu vykonávať na základe bilaterálnych dohôd.

² *Transport Infrastructure Needs Assessment – Určenie (ohodnotenie) potrieb dopravnej infraštruktúry.*

V oblasti dopravy sa predpokladajú relatívne väčšie náklady na zabezpečenie administratívnych nákladov, i keď tieto náklady v absolútnom vyjadrení nedosahujú relevantnosť v oblasti samotnej dopravnej infraštruktúry.

Z úloh, ktoré ešte treba vykonať (do 31. 12. 2003), spomenieme aspoň *Centrálny register priestupkov v tuzemskej a medzinárodnej nákladnej a autobusovej doprave* s cieľom uľahčiť implementáciu viacerých smerníc Rady ministrov EÚ (napr. pri jednotných postupoch kontroly prepravy nebezpečného tovaru, o poplatkoch, o maximálnych povolených rozmeroch určitých vozidiel a pod.).

Možnosť začleniť sa do európskej siete *železníc* prostredníctvom koridorov je pre SR výzvou, aby postupovala podľa rovnakých pravidiel, noriem a smerníc a vybuďovala ich v kvalite a technických požiadavkách európskej siete. Ide najmä o Smernicu Rady ministrov EÚ 96/48/ES a o Smernicu Rady ministrov EÚ 2001/16/ES o interoperabilite systému transeurópskych a konvenčných železníc.

Vláda SR schválila návrh zákona o živnostenskom podnikaní, zákon o *Železničnej spoločnosti* a doplnenie zákona Národnej rady SR o *Železniciach SR*. Prostredníctvom uvedených zákonov sa zabezpečí fyzické oddelenie železničnej dopravnej cesty (infraštruktúry, prevádzkovanie dráhy) od poskytovania služieb železničného operátora (prevádzkovanie dopravy na dráhe) a plná implementácia smernice Rady ministrov EÚ o rozvoji železníc Spoločenstva. Úplná implementácia smernice Rady ministrov EÚ o licenciách železničných podnikov však bude zabezpečená až od 1. 1. 2003 prostredníctvom nového zákona o regulačnom úrade v železničnej doprave, ktorý vznikne transformáciou *Štátneho dráhového úradu*. Tento úrad bude zabezpečovať vydávanie licencií, bezpečnostných certifikátov a vykonávať dohľad nad pridelovaním kapacity železničnej infraštruktúry.

Od roku 2001 nadobudol účinnosť nový zákon o *vnútrozemskej plavbe*. V oblasti bezpečnosti vnútrozemskej lodnej dopravy, technológií a životného prostredia je uvedený zákon plne zosúladený so smernicou Rady ministrov EÚ o prístupe k profesii u dopravcov prepravujúcich tovar vo vnútroštátnej a v medzinárodnej vodnej doprave a o uznávaní diplomov. Zákon je čiastočne zosúladený aj so smernicami Rady ministrov EÚ o vzájomnom uznávaní plavebných licencií. Európska únia vzala na vedomie záväzok Slovenska vytvoriť *Fond pre vnútrozemskú vodnú dopravu*.

Od 1. 3. 2003 budú plne implementované smernice Rady ministrov EÚ o vzájomnom uznávaní plavebných licencií, o systémoch prenájmu a tvorby cien, o harmonizácii podmienok na získanie národných kapitánskych osvedčení, o technických požiadavkách na plavidlá vnútrozemskej dopravy a nariadenie Rady ministrov EÚ týkajúce sa kapacity Spoločenstva. Ku dňu vstupu budú zabezpečené podmienky na implementáciu nariadenia Rady ministrov EÚ o podmienkach prístupu na plavbu po Rýne.

Integračný proces v oblasti *leteckej dopravy* významne ovplyvňuje príprava *Dohody ECAA (Multilaterálna dohoda o vytvorení spoločného európskeho leteckého priemyslu)*. Táto dohoda bola schválená uznesením vlády SR z 25. 10. 2000. Jej implementácia bude prakticky znamenať zosúladenie s *acquis communautaire* do konca roku 2002, najmä so Smernicou Rady ministrov EÚ 93/65/EHS a 97/15/ES.

Slovenská republika vlastní *tri námorné lode* o celkovej tonáži 19 499 DWT. Jej využiteľnosť v súčasnosti predstavuje cca 60 %.

Rokom 2001 nadobudol účinnosť zákon o námornej plavbe, ktorý je plne zosúladený s legislatívou EÚ v oblasti námornej bezpečnosti a rieši problematiku prepravy nebezpečných a znečisťujúcich látok. Slovenská republika je signatárom SOLAS, MARPOL, aplikuje predpisy IMDG, IBC, IGG a ako člen IMO dodržiava rezolúciu IMO A 648. V oblasti slobodného pohybu pracovnej sily je zákon o námornej plavbe veľmi liberálny, čo súvisí s nedostatkom domácej pracovnej sily v námornej doprave.

Odhad finančných nárokov na implementáciu noriem EÚ v oblasti dopravy je veľmi zložitý, lebo EÚ presnejšie nedefinuje, ktoré typy dopravnej infraštruktúry, najmä v rámci procesu TINA, budú musieť dosiahnuť do určitého obdobia po vstupe (povedzme do roka 2006) štandardy a normy EÚ, čím by sa rozlíšilo, aký rozsah nákladov bude vyvolaný striktnými požiadavkami EÚ a aký rozsah možno pripísať štandardnému zlepšovaniu stavu dopravnej infraštruktúry.

Tento problém síce existuje aj v iných skúmaných oblastiach infraštruktúry, ale predsa len nie tak výrazne.

Z hľadiska štruktúry zdrojov sa odhaduje, že verejné financie a úvery by mali mať na financovaní projektov podiel zhruba 60 % a predvstupové a štruktúrne fondy, prípadne iné zdroje EÚ by mali mať podiel 40 %.

Vzhľadom na to, že priemerné ročné prevádzkové náklady z odhadovaných investičných nákladov sú v oblasti dopravy v pomere k nákladom sektora dopravy značne vysoké (v porovnaní s doteraz hodnotenými oblasťami infraštruktúry), keďže v roku 2001 predstavujú zhruba 2 %, *možno rátať s tým, že sa premietnu aj do rastu cien dopravných služieb pre podniky aj obyvateľstvo.*

5. Oblasť energetiky

Po schválení negociačnej pozície vládou SR v októbri 2000 bola kapitola o energetike na rokovaníach v Bruseli, otvorená 17. mája 2001 počas švédskeho predsedníctva, revidovaná 24. októbra 2001 a predbežne uzatvorená 26. októbra 2001. Slovenská republika sa zaviazala postupne aproximovať platné *acquis* v oblasti energetiky k dátumu vstupu SR do Európskej únie.

V oblasti energetiky tvoria na Slovensku základný legislatívny rámec predovšetkým zákon č. 70/1998 Z. z. o energetike v znení neskorších predpisov, zákon č. 276/2001 Z. z. o regulácii sieťových odvetví a o zmene a doplnení niektorých zákonov, zákon č. 130/1998 Z. z. o mierovom využívaní jadrovej energie a zákon č. 170/2001 Z. z. o núdzových zásobách ropy a ropných výrobkov a o riešení stavu ropnej núdze.

Problematiku tejto kapitoly možno vecne rozčleniť na štyri okruhy:

- bezpečnosť zásobovania energiou,
- konkurencieschopnosť a vnútorný trh s energiou,
- energetická efektívnosť,
- jadrová energetika.

V oblasti *bezpečnosti zásobovania energiou* bol s účinnosťou od 1. júla 2001 prijatý zákon č. 170/2001 Z. z. o núdzových zásobách ropy a ropných výrobkov a o riešení stavu ropnej núdze. Prijatím tohto zákona sa dosiahla úplná harmonizácia s právom EÚ. Núdzové zásoby ropy a ropných výrobkov sú definované ako štátne hmotné rezervy, financované výlučne z prostriedkov štátneho rozpočtu.

Stav núdzových zásob ropy a ropných výrobkov k 30. 4. 2002 zodpovedal 39 dňom podľa platného koeficientu spotreby, ku dňu vstupu Slovenska do Európskej únie v roku 2004 sa predpokladá 47 dní spotreby a do 31. 12. 2008 požadovaných 90 dní podľa smerníc EÚ (č. 68/414/ES a 98/93/ES). Vzhľadom na značnú finančnú náročnosť budovania povinných zásob ropy a ropných výrobkov sa *praktická implementácia bude realizovať postupne až do konca roka 2008*.

V oblasti *konkurencieschopnosti a vnútorného trhu s energiou* schválila Národná rada SR 14. 6. 2001 zákon č. 276/2001 Z. z. o regulácii v sieťových odvetviach a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Zákon nadobudol účinnosť 1. 8. 2001 a na základe neho bol zriadený *Úrad pre reguláciu sieťových odvetví*.

Úlohou regulačného úradu je v podmienkach prirodzených monopolov chrániť zákazníka pred monopolným postavením dodávateľa energie, podporovať konkurenciu a eliminovať vplyv politiky na ceny energie. Nezávislosť úradu má zabezpečiť šesťčlenná regulačná rada, ktorá je najvyšším rozhodovacím orgánom úradu, s funkčným obdobím šesť rokov. V súčasnosti má úrad 40 pracovníkov.

V oblasti *energetickej efektívnosti* sa postupne zabezpečuje súlad s existujúcimi právnymi predpismi EÚ s cieľom zvyšovať energetickú účinnosť a podporovať obnoviteľné zdroje.

V tejto oblasti došlo k zmene právneho rámca zo zákona na vládne nariadenia, ktorými sa transponujú požiadavky príslušného *acquis*. Od 1. 5. 2002 nadobudli účinnosť opatrenia, ktoré sú v súlade so smernicami EÚ, a to o označovaní spotrebičov energetickým štítkom a o štítku s údajmi o hluku, ktorý sa opiera o smernicu Európskej únie v súlade so zvyšovaním informovanosti spotrebiteľa o vlastnostiach ponúkaných výrobkov.

V *jadrovej energetike* predstavuje zákon č. 130/98 Z. z. o mierovom využívaní jadrovej energie základ legislatívneho rámca a je v súlade s princípmi právnych noriem v EÚ. Úrad jadrového dozoru SR v nadväznosti na tento zákon vydal v roku 2000 dve vyhlášky: o udalostiach na jadrových zariadeniach a o nakladaní s rádioaktívnymi odpadmi a vyhoretým palivom.

V problematike kontroly jadrových materiálov má Slovenská republika uzatvorené dvojstranné dohody s USA a Kanadou; tieto bilaterálne dohody vstupom do EÚ Slovenská republika zruší a prevezme rámec dohôd podpísaných EÚ s tretími krajinami. So susednými štátmi uzatvorila Slovenská republika dvojstranné dohody o vedecko-technickej spolupráci, spolupráci dozorov a záväzkov o vzájomnej informovanosti v prípade jadrovej havárie.

Hlavné problémy v tejto časti kapitoly súvisia s odstavením jadrovej elektrárne (JE) V 1 v Jaslovských Bohuniciach. Termín predčasného odstavenia blokov JE V 1 do roka 2008 schválila vláda SR uznesením č. 801/1999. *Návrh postupu realizácie odstavenia jadrovej elektrárne JE V 1 Jaslovské Bohunice vrátane riešenia sociálno-ekonomických dopadov odstavenia* prerokovala vláda v novembri 2000 uznesením č. 974/2000.

V súvislosti s odstavovaním JE V 1 z prevádzky vláda SR koncom roka 2001 perokovala a vzala na vedomie návrh územno-hospodárskeho rozvoja trnavského regiónu po roku 2005 s ohľadom na odstavenie V 1 z prevádzky a jej účinky na sociálnu situáciu v regióne.

6. Oblasť agropotravinárskeho sektora

Jednou zo základných podmienok integrácie agropotravinárskeho sektora Slovenska a predpokladom schopnosti konkurovať na jednotnom trhu EÚ je aj úspešná, ale nákladná implementácia *acquis*. Adaptácia na pravidlá jednotného trhu EÚ tvorí nevyhnutnú súčasť reštrukturalizácie a modernizácie poľnohospodárskych a potravinárskych podnikov SR. Treba zdôrazniť, že mnohé z požiadaviek *acquis* by, podobne ako iné oblasti, musel postupne zaviesť aj agropotravinársky sektor i bez ohľadu na vstup do EÚ, a to na základe tlaku spotrebiteľov, obchodných reťazcov a vývozných firiem.

Dôležitou súčasťou implementácie *acquis* v poľnohospodárstve je vytváranie inštitucionálnych, personálnych a technických štruktúr nevyhnutných na implementáciu, monitorovanie a kontrolu príslušných ustanovení *acquis* na úrovni štátnej administratívy a jej podriadených zložiek (Štátna veterinárna a potravinová správa – ŠVPS, Ústredný kontrolný a skúšobný ústav poľnohospodársky – ÚKSÚP a pod.). Z hľadiska prípravy na opatrenia *Spoločnej poľnohospodárskej politiky* a čerpania s tým súvisiacich zdrojov má centrálné postavenie príprava *Platobnej*

agentúry a zavedenie *Integrovaného administratívneho a kontrolného systému* na kontrolu priamych platieb (IACS).

V predvstupovom období by mal agropotravinársky sektor SR splniť väčšinu technických štandardov EÚ. Ide hlavne o tieto oblasti:

- štandardy zdravotnej nezávadnosti potravín a poľnohospodárskych surovín, t. j. štandardy vzťahujúce sa tak na finálne výrobky, ako aj na podmienky výroby a obchodu s týmito výrobkami;
- štandardy vzťahujúce sa na zdravie (a pohodlie) zvierat;
- štandardy vzťahujúce sa na environmentálne aspekty poľnohospodárskej a potravinárskej produkcie.

Implementácia *acquis* v oblasti živočíšnych výrobkov sa dotýka hlavne potravinárskych podnikov spracúvajúcich živočíšne produkty – bitúnkov, spracovania červeného mäsa, hydinového mäsa a spracovania vajec, zveriny, mäso priemyslu, spracovania rýb a mraziarní, konzervární a mliekarní. Celý rad týchto podnikov nespĺňa požiadavky *acquis* a vyznačuje sa organizačnými a vecnými nedostatkami. Týkajú sa predovšetkým zavedenia plánov a systémov DDD (deratizácia, dezinfekcia, dezinfekcia) a zavedenia funkčných systémov HACCP (*Hazard Analysis Critical Control Points*). Existuje tu celý rad vecných nedostatkov týkajúcich sa najmä rôznych stavebných a technologických závad.

V rámci zabezpečenia štandardov EÚ v oblasti zdravotnej nezávadnosti potravín rastlinného pôvodu ide hlavne o spracovanie obilnín, ovocia, zeleniny, zemiakov, olejní, cukrovej repy, hrozna a ďalších rastlinných komodít. V týchto potravinárskych podnikoch bude nevyhnutné zvýšiť úroveň hygieny a zavádzať správnu výrobnú prax (systémy HACCP, ISO, úroveň hygieny a sanitácie).

Implementácia štandardov EÚ v agropotravinárskom sektore SR bude, samozrejme, spojená s nákladmi, ktoré budú zaťažovať prevažne podniky, avšak vynakladaním nielen vlastných zdrojov, ale aj prostriedkov z predvstupových (SAPARD) a štruktúrnych fondov EÚ.

Odhad nákladov implementácie technických štandardov EÚ v uvedených oblastiach agropotravinárskeho sektora sa opiera o základné dokumenty Ministerstva pôdohospodárstva SR [2; 3], o expertné odhady [1], ako aj o niektoré prepočty za ČR [5].

Požiadavky *acquis* na zdravie a pohodlie zvierat (*animal welfare*) sa týkajú predovšetkým kľetkových chovov nosníc, prasníc a teliat. Pri mnohých požiadavkách *acquis* sa v tejto oblasti v krajinách EÚ uplatňujú prechodné obdobia (spojené s časovo obmedzenými zákazmi novej výstavby či rekonštrukcie objektov, ktoré nespĺňajú požadované štandardy). Slovenská republika presadzuje v tejto oblasti aj prechodné obdobia. Napríklad chov nosníc v tzv. neobohatených kľetkových technológiách bude v EÚ úplne zakázaný až od 1. 1. 2012. Investičné a prevádzkové náklady z tohto titulu však možno očakávať až po vstupe do EÚ.

V *skladovom a odpadovom hospodárstve* sa náklady budú týkať projektov, ktoré by zabezpečili ekologické štandardy hlavne pri špecifických problémoch živočíšnej výroby (hnojiská, močovka a pod.). Tieto náklady v poľnohospodárskych podnikoch SR by mohli znamenať zvýšenie jednotkových nákladov (hlavne v chove dobytky a ošípaných) o 2 – 3 %.

Významné náklady bude treba vynaložiť na implementáciu *štandardov EÚ v oblasti zdravotnej nezávadnosti potravín živočíšneho aj rastlinného pôvodu*.

Pri potravinách živočíšneho pôvodu sa ako priority predpokladajú rekonštrukcie 4 – 6 bitúnkov, závodov na výrobu mäsových výrobkov z červeného mäsa a hydiny a výrobkov z rýb. V mliekárenskom priemysle by malo ísť o rekonštrukciu asi 4 – 6 veľkých mliekární a 5 – 10 špecializovaných závodov. V prípade nespĺnenia týchto kvalitatívnych hľadísk budú príslušné závody zatvorené.

Pri potravinách rastlinného pôvodu sa za priority z hľadiska požiadaviek štandardov EÚ vo všeobecnosti považujú rekonštrukcie mlynárskych a pekárenských závodov, prípadne závodov tukového priemyslu.

Vynaloženie uvedených objemov nákladov môže v prepočte ročných prevádzkových nákladov znamenať v jednotlivých potravinárskych odvetviach zvýšenie jednotkových nákladov výroby takto:

- v mäso priemysle o 1,3 – 1,5 %,
- v hydinárskom priemysle o 0,9 – 1,1 %,
- v mliekárenskom priemysle o 1,2 – 1,4 %,
- v mlynársko-pekárskom priemysle o 0,7 – 1,0 %,
- v tukovom priemysle o zhruba 1 %.

Ukazuje sa, že relatívny účinok implementácie štandardov EÚ na jednotkové náklady výroby je pomerne veľký, a *preto by mohlo byť opodstatnené žiadať v tejto oblasti prechodné obdobie*.

7. Oblasť vnútornej bezpečnosti a ochrany vonkajšej hranice Európskej únie

Oblasť *acquis communautaire* týkajúca sa spravodlivosti a vnútra je veľmi široká a zahŕňa tieto podoblasti: vízovú politiku, kontrolu vonkajších hraníc, migráciu, azyl, *schengenský informačný systém*, boj proti organizovanému zločinu, policajnú spoluprácu, boj proti podvodom, boj proti korupcii, drogám a terorizmu, colnú spoluprácu a súdnu spoluprácu v trestných a civilných veciach.

Pochopiteľne, uvedené okruhy problémov sú rozdielne nákladovo náročné, resp. náklady pri prevažnej časti týchto okruhov nie sú zatiaľ ani v rámci príslušných ministerstiev (Ministerstvo vnútra SR a Ministerstvo spravodlivosti SR) dostatočne kvantifikované.

Hlavným cieľom v predvstupovom procese je pripraviť podmienky na *vydávanie víz* občanom prichádzajúcim do Slovenskej republiky (a tým do EÚ) z tretích krajín podľa podmienok EÚ. Preto sa pripravuje efektívny *on-line* systém prepovania zastupiteľských úradov SR v zahraničí s Ministerstvom zahraničných vecí SR a s Ministerstvom vnútra SR.

Súčasťou prípravy na vstup do EÚ bolo zavedenie vízovej povinnosti pre niektoré krajiny (Rusko, Ukrajina), čo malo (azda len dočasne) negatívny vplyv na príjmy z aktívneho cestovného ruchu. Okrem toho sa sprísnilo podmienky na vydávanie slovenských víz. Zahraniční turisti už nemôžu získať vízum na hraniciach SR. Táto skutočnosť má za následok to, že mnohí turisti nemôžu ani krátkodobo navštíviť našu krajinu, napríklad z Viedne Bratislavu (na rozdiel napríklad od Maďarska, kam množstvo turistov z tretích krajín prichádza z Rakúska).

Možno predpokladať, že po vstupe do EÚ vzrastie počet turistov prichádzajúcich na Slovensko, čo by mohlo viesť k zvýšeniu aktív v platobnej bilancii služieb. Zvýšenie týchto príjmov napríklad len o 10 % by mohlo viesť k rastu príjmov z aktívneho cestovného ruchu o cca 46 mil. USD ročne (vyššie 2 mld Sk). Na raste príjmov z aktívneho cestovného ruchu v dôsledku zjednodušenia vybavovacích procedúr na hraniciach s terajšími členskými štátmi EÚ, ako aj samotného členstva v EÚ, sa budú podieľať tak turisti z tretích krajín, ako aj turisti z terajších aj nových členských štátov EÚ.

Kontrola vonkajších hraníc, migrácie, problematika utečencov a azylová politika predstavujú najzložitejšiu problematiku v celej sústave problémov spravidlivosti a vnútra. V čase prijatia SR do EÚ pôjde o realizáciu *Komplexnej stratégie zabezpečenia správy štátnych hraníc SR* prijatej v máji 1999.

V rámci tejto problematiky ide o kontrolu osôb na hraničných prechodoch, kontrolu nelegálnych prechodov štátnych hraníc a kontrolu osôb prichádzajúcich do SR cez sieť medzinárodných letísk.

Väčšie náklady možno očakávať hlavne v súvislosti so zvýšenou kontrolou *hranice s Ukrajinou ako vonkajšou hranicou EÚ* (v prípade členstva SR v EÚ) a v súvislosti s vykonávaním špeciálnych kontrol na hraničných prechodoch v rámci *colnej služby, veterinárnej a fytosanitárnej kontroly*.

Za pozitívny efekt implementácie noriem EÚ v tejto oblasti treba považovať *zníženie počtu nelegálnych prechodov hraníc*, a teda aj nákladov spojených s utečeneckými tábormi, spätné vydávanie osôb v rámci readmisných dohôd a pod. Napríklad v roku 2001 požiadalo v SR o štatút utečenca až cca 8 tis. cudzincov. Počet týchto osôb zaznamenáva v posledných rokoch rast. Predpokladá sa, že už v roku 2003 sa zvýši počet žiadateľov o štatút utečenca na cca 10 tis. osôb.

Trend znižovania nákladov na starostlivosť o utečencov aj po dobudovaní slovensko-ukrajinskej hranice na hranicu schengenského typu má však určité riziká. Možno totiž predpokladať, že SR sa po prijatí za člena EÚ môže vo väčšej

miere ako doteraz stať cieľovou krajinou pre väčšie počty migrantov, resp. utečencov, ktorým podľa medzinárodných dohôd bude patriť právo na azyl. Možno, že Slovensko a ostatné novoprijaté krajiny do EÚ budú musieť v rámci všeobecných dohôd s EÚ prijať oveľa väčší počet cudzincov z tretích krajín ako doteraz, čo zvýši náklady na ich repatriáciu, ako to bolo v prípadoch Bosny a Hercegoviny a Kosova.

Podľa doterajších dohôd s EÚ sú podmienky schengenského *acquis* rozdelené na dve kategórie: do prvej kategórie sú zaradené úlohy, ktoré nie sú závislé od pripojenia sa k schengenskému informačnému systému, a ktoré je potrebné implementovať pred vstupom kandidátskej krajiny do EÚ, a do druhej patria úlohy súvisiace s pripojením sa na schengenský informačný systém, ktoré treba realizovať pred vstupom do EÚ a tým do schengenského priestoru.

Funkčný národný schengenský informačný systém bude podmienkou zrušenia kontrol na vnútorných hraniciach budúcej rozšírenej EÚ. Okrem tohto systému bude existovať informačný systém SIRENE (*Supplementary Information Request at the National Entry*) ako kontaktný bod pre styk s ostatnými členskými štátmi EÚ pre tok doplnkových informácií na zabezpečenie ochrany vonkajšej hranice, pre vydávanie víz a povolení k pobytu. Predpokladá sa, že skúšobná prevádzka oboch systémov sa začne začiatkom roka 2005.

V boji proti *organizovanému zločinu, podvodom, korupcii a drogám a v policajnej spolupráci členských štátov EÚ* spočíva ťažisko v príprave legislatívy ako bázy na vytvorenie efektívnejšieho boja proti týmto spoločenským neduhom. Už prijatá i pripravovaná legislatíva vytvorí základné podmienky fungovania špecializovaných zložiek polície na sledovanie podozrivých osôb spojených s organizovanými formami trestnej činnosti. Vstup do EÚ vytvorí rozhodne lepšie predpoklady na znižovanie všetkých foriem organizovanej trestnej činnosti.

Rovnako aj náklady na *boj proti terorizmu* nebudú bezprostredným dôsledkom vstupu SR do EÚ. V boji proti terorizmu členstvo EÚ poskytne efektívnejší priestor na odhaľovanie medzinárodnej trestnej činnosti, a osobitne terorizmu, ktorý má podľa najnovšieho trendu výrazný medzinárodný charakter.

Napriek tomu, že v súlade s Kjótskou konvenciou dochádza k zjednodušovaniu colných režimov, bude potrebné vynaložiť zvýšené náklady na *infraštruktúru colného informačného systému WCO (World Customs Organization)*. Tento informačný systém síce nie je bezprostredne vynútený vstupom do EÚ, avšak po vstupe SR do EÚ bude znamenať možnosť napojiť sa na viaceré colné informačné systémy Európskej únie.

Oblasť *justičnej spolupráce* nekladie žiadne mimoriadne nároky na finančné náklady. Slovenská republika bude mať po vstupe do EÚ možnosť podpísať rovnaké typy dohôd, aké majú uzatvorené doterajšie členské štáty EÚ medzi sebou.

Identifikácia vecných okruhov aproximácie SR k štandardom a normám EÚ v oblasti vnútornej bezpečnosti a ochrany hraníc už vlastne naznačila, v ktorých oblastiach možno odhadovať relevantné nákladové nároky na implementáciu štandardov Európskej únie.

Zhrnutie

Celkový pohľad na rozsah nákladov v nákladovo relevantných oblastiach negociačného procesu poskytuje tabuľka 1.

Tabuľka 1

Súhrn nákladov vstupu Slovenska do Európskej únie (v mld Sk)

Úsek	2001 – 2005	Po zohľadnení prechodných období					
		2001 – 2003		2004 – 2008		2009 – 2015	
		kumul.	ročný Ø	kumul.	ročný Ø	kumul.	ročný Ø
Životné prostredie	132	27	9.0	95	19	10	1.4
Bezpečnosť a ochrana zdravia pri práci	22	22	7.3	–	–	–	–
Doprava	40	10	3.4	30	6	–	–
Energetika	14	4	1.3	10	2	–	–
Agropotravinársky sektor ¹	17	7	2.4	10	2	–	–
Vnútorná bezpečnosť	1	1	0.3	–	–	–	–
Spolu	226	71	23.7	145	29	10	1.4

¹ Sumy treba chápať ako stred určitého rozpätia.

Prameň: Vlastné výpočty.

Z tabuľky 1 je evidentné, že implementácia štandardov a noriem EÚ v hlavných oblastiach infraštruktúry bude vyžadovať značné náklady, ktoré sa odhadujú približne na sumu okolo 226 mld Sk.

Z hľadiska získania potrebných finančných zdrojov a reálnej možnosti príslušné projekty pripraviť a realizovať (menej už z hľadiska rozvrhu týchto investičných nákladov do prevádzkových nákladov, v ktorých sa záťaž ukazuje byť v podstate minimálna) sú nevyhnutné prechodné obdobia.

Mnohé z nich Slovenská republika v rokovaní s Európskou komisiou už presadila a o ďalšie sa v rámci ešte neuzavretých kapitol usiluje. Do odhadu nákladov sme tieto ďalšie prechodné obdobia zakalkulovali (napr. v oblasti agropotravinárskeho sektora).

Vplyvom týchto prechodných období, ako možno vidieť v tabuľke 1, sa celkový náklad rozkladá do obdobia 2004 – 2008 (145 mld Sk), prípadne do rokov 2009 – 2015.

V oblasti infraštruktúry je pri zhrnutí nákladov dôležitý aj pohľad na hrubý odhad sfér zdrojov krytia týchto nákladov (tab. 2).

T a b u ľ k a 2

Odhad nožnej participácie sfér zdrojov krytia nákladov (v %)

Úsek	Hlavné sféry zdrojov krytia nákladov					
	verejné financie		štruktúrne (prevstupové) financie		súkromný sektor	
Životné prostredie	39	54	30	57	32	65
BOZP	–	–	–	–	100	35
Doprava	60	26	40	24	–	–
Energetika	100	15	–	–	–	–
Agropotravinársky sektor ¹	24	4	76	19	–	–
Vnútoraná bezpečnosť	100	1	–	–	–	–
Spolu	42	100	30	100	28	100

¹ Náklady na ekologické stavby a rozvoj vidieka, na ktorých sa podieľa fond EAGGF, sú uvažované v rámci životného prostredia

Prameň: Vlastné výpočty.

Ako vyplýva z tabuľky 2, rozhodujúcim zdrojom financovania implementácie štandardov a noriem EÚ by mal byť sektor verejných financií a predvstupové a štruktúrne fondy EÚ. Menší podiel nákladovej záťaže by mal znášať podnikový sektor. Treba však rátať s tým, že prostredníctvom verejných financií sa bremeno nákladovej záťaže preniesie čiastočne aj na sektor domácností (obyvateľstvo) vo forme rastu cenovej hladiny v uvedených úsekoch. Táto cenová záťaž obyvateľstva však bude podľa našich modelových makroekonomických prepočtov kompenzovaná rastom mzdovej hladiny.

Došlo 17. 9. 2002

Literatúra

- [1] Acquis communautaire. Kapitola 13. Sociálna politika a zamestnanosť. Rovnosť zaobchádzania pre mužov a ženy. Boj proti rasizmu. Bratislava: Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR 2001.
- [2] Acquis communautaire. Kapitola 13. Sociálna politika a zamestnanosť. Zamestnanosť. Európsky fond. Bratislava: Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR 2001.
- [3] Audit ekologických záťaží. Bratislava: Ministerstvo životného prostredia 2001.
- [4] BOŽÍK, M.: Dopady vstupu SR do EÚ na oblasť agropotravinárskeho sektora. [Podkladová štúdia.] Bratislava: Výskumný ústav ekonomiky poľnohospodárstva a potravinárstva 2002.
- [5] DOUCHA, T. – FOLTÝN, I. – RATINGER, T.: Sociálni a ekonomické dopady vstupu ČR do EU. [Studie.] Praha: Výskumný ústav zemélskej ekonomiky 2001.
- [6] Medzietapové vyhodnotenie výsledkov prieskumu ekonomických dôsledkov implementácie vybraných smerníc EÚ na zamestnávateľské subjekty v SR. Bratislava: Výskumný a vzdelávací ústav bezpečnosti práce 2001, 2002.
- [7] Národný program pre prijatie acquis communautaire. Kapitola 22. Životné prostredie. Bratislava: Ministerstvo životného prostredia 2001.
- [8] Návrh koncepcie agrárnej a potravinovej politiky do roku 2005. Bratislava: Ministerstvo pôdohospodárstva SR, apríl 2000.

- [9] Návrh nového zákona o zdravotnom poistení. Dôvodová správa. Bratislava: Ministerstvo zdravotníctva SR 2002.
- [10] Negociačná politika SR. Kapitola 7. Poľnohospodárstvo Bratislava: Ministerstvo pôdohospodárstva SR 2000.
- [11] Negociačná pozícia. Kapitola 14. Energetika. Bratislava: Ministerstvo zahraničných vecí SR 2001.
- [12] Prehľad vývoja rokovaní Slovenskej republiky s Európskou úniou. Základná charakteristika. Bratislava: Ministerstvo zahraničných vecí SR 2001.
- [13] Studie o sociálních a ekonomických dopadech vstupu do EU (Šance a rizika). Praha: Rada vlády ČR pro sociální a ekonomickou strategii 2001.

IMPLEMENTATION CONSEQUENCES AND COSTS OF THE EUROPEAN UNION STANDARDS ADOPTION

Vilma JURÍČKOVÁ

The entry of the Slovak Republic into the EU will be connected with relatively high costs. The essential cause, however, is not the entry alone, but the forty-year interruption of the market economy development during which period individual areas of economy were largely neglected, and even destructed.

The acceptance and implementation of *acquis communautaire* will demand relatively large costs. The assets of EU Directives' implementation will act in a long term, costs linked with it will concentrate into short term and medium term horizon.

Most extensive financial requirements both from the state budget and from the entrepreneurial sphere and population as well will be requested in the sphere of *environment*.

From the point of view of cost proportion linked with the implementation of EU standards and specifications relating to the environment complex one of the basic components is the *waste management*, above all communal waste storage.

The important component is also *water protection*. Total costs invoked by the transition to the EU standards and specifications in the sphere of waterworks and sewerage of wastewaters represent the highest items within the environmental complex. The inevitability of investment expenditure to implement *acquis* in the sphere of water protection will invoke also some indirect effects. These will represent the development of activities of the Slovak construction companies of subcontractor type, and the creation of new jobs at the implementation of such projects.

The third important segment in the system of environmental protection is *air protection*. This comprises the problems of municipalities (communal waste incineration) and environmental problems in the entrepreneurial sphere.

Particularly big gaps manifest themselves in the sphere of *safety at work and health preservation at work*, as even currently valid legal standards has not been consistently respected. Thus, the acceptance of *acquis* in this sphere too will be a relatively demanding and costly process. This refers above all to the implementation of the *Council*

Directive 89/391/EEC of 12 June 1989 on the introduction of measures to encourage improvements in the safety and health of workers at work and relative Directives. These Directives define minimum health and safety standards for concrete work situations. They relate to the requirements on workplaces, work facilities, construction sites, safety labelling as well as other requirements concerning safety at work and health protection at work.

Social-economic dimensions play an important part within the process of *acquis communautaire* implementation. These represent above all a higher level of protection, culture and efficiency of labour and social relations.

Transposition of *acquis* into the Slovak legislation in the sphere of *social protection* means among other things also the assurance of equal rights, equal treatment in the employment and profession, as well as equal rights of all citizens irrespective of their sex, race and religion, and protection against job discrimination.

In the sphere of *labour legislation*, there are some problems with the *Council Directive 93/104/EC of 23 November 1993 concerning certain aspects of the organization of working time*. Its transposition into the new Labour Code where the maximum working hours overtime inclusive have been limited to 48 hours, has brought about other problems rather than purely cost invoking ones (in transport, post offices, in the sphere of culture).

Unlike previous spheres, where *social-economic dimensions* prevail, the following spheres are characterised rather by technical and economic dimension prevalence.

In the *agriculture and foodstuff sector*, the implementation of *acquis* is linked mostly with the adoption of the EU technical standards and with the finalising of institutional structures inevitable for the examination of the adherence to those standards. Timely preparation of all premises indispensable to obtain EU resources in this sector is particularly important.

Most important task in implementation of EU technical standards is the assurance of sanitary faultlessness of foodstuffs and agricultural raw materials. Additional costs will be required for ensuring environmental standards in storage facilities and waste management; this will influence increased unit costs mainly in stock raising and pig breeding.

From the point of view of Slovakia's entry into the EU *transport* has the irreplaceable task. In this chapter, Slovak Republic did not ask for any exceptions or transitional period for the implementation of *acquis*.

The Government approved the National Plan of Regional Development for the Slovak Republic for the years 2001 – 2006, which is the official document of the Government regarding requirements to finance transport infrastructure from the EU pre-entry funds. The development programme of transport infrastructure comprises also two priorities – construction of railway network (4 public works) and highway construction (3 public works). Basic priority of transport sector is the construction and modernisation of transport infrastructure in approved routes of multi modular corridors. Slovak Republic accepted

the results of the TINA final report, which defined the survey of infrastructure projects for reconstruction, improvement or construction of infrastructure. Basic network of TINA includes corridor IV (end points Drážďany – Istanbul), corridor VI (Gdaňsk – Žilina), and branch Va from Bratislava to Košice and then to Ukraine.

European Union stated that the chapter does not require further negotiation. Progress monitoring at the acceptance and implementation of *aquis* will go on during further negotiations.

From the point of view of the implementation of EU standards *energy sector* is important. Slovakia's entry into the EU from the financial point of view relates mainly to supply safety and nuclear.

Current insufficient capacity of emergency reserves of oil and oil products and the need to extend these capacities up to the parameters defined by the EU Directive, e. g. 90 day consumption compared to the current 39 day capacity will require considerable costs spent by public finance.

Slovak commitment to phase out gradually units of a nuclear power plant V1 will not influence public finance directly, and will be financed partially from foreign resources. To support financially this phase out and eventual further related activities that could arise, a Financial Memorandum was signed between Slovakia and the EU and a special account has been opened in the European Bank for Reconstruction and Development.

In compliance with the need to meet towards the year 2004 the *EU Directives 96/92* and *98/30* Slovak Republic gradually liberalises its electricity and natural gas market.

In the negotiation and implementation process, the sphere of *internal safety*, especially Schengen agreement, is of special importance. The main task of the Slovak Republic in this area is the protection of the Slovak-Ukraine border as an outer border of the extended EU. Increased costs to protect outer border will be, however, reflected in generally higher external and internal security of the Slovak Republic. This means the decreased number of illegal migrants, decreased custom offences, more efficient detection of illegal drug trafficking etc., which will, from the economy point of view, prepare conditions for relative future savings of the state budget.

Slovak Republic as a future member of the EU can become, however, to a greater extent compared to current situation, a country of destination for refugees and asylum applicants. As early as in the year 2003 one expects the increase of the number of refugees up to about 10 thousand people. From the economy point of view the increase of Slovakia's internal safety resulting from the EU membership can influence positively the income from the active tourism (prospective abolition of border controls).

Slovak Republic does not need to fulfil the conditions of the Schengen *aquis*, and connection to the Schengen information system towards the date of EU entry, must however, fulfil the conditions defined for the first phase of the system's application.